

Формування екологічного світогляду: від юннатів до науковців

Антоніна СІКУРА¹, Аніта СІКУРА²

1- Ужгородський національний університет, біологічний факультет, Україна; e-mail: antonina.sikura@uzhnu.edu.ua

2- Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна; e-mail: annarouse@ukr.net

Людське суспільство не може існувати без моральних засад, оскільки людина перестає бути людиною, коли втрачає такі якості як чесність, доброзичливість, співчуття, совість і порядність. Також людям, крім матеріальних благ, в першу чергу потрібні духовні цінності, серед яких і ставлення людини до природи. Рівень цього ставлення визначається рівнем екологічної культури, який залежить від якості екологічної освіти та виховання. Перша Концепція екологічної освіти (2001) і програма її реалізації (2002) давали надію на те, що нарешті в державі почалися позитивні зрушення як у галузі розвитку екологічної культури, підвищення екологічної свідомості, так і у розв'язанні багатьох гострих екологічних проблем. Еколого-збалансований розвиток передбачає переорієнтацію освіти на відмову від нестійких моделей виробництва і споживання, бережливе ставлення до довкілля, досягнення взаєморозуміння і соціальної стабільності, гармонізацію розвитку соціальних, економічних і екологічних процесів. Освіта збалансованого розвитку формується на принципах загальності і безперервності освіти, міждисциплінарному підході, активній взаємодії викладача і учня, навчання за допомогою досвіду і творчості.

Проблема відносин людей з природою стала особливо актуальною для педагогічної науки, оскільки в найближчому майбутньому відповідальність за збереження довкілля буде покладено на сьогоднішніх школярів. Адже сучасній молоді належить визначальне місце у реалізації ідей сталого розвитку суспільства. На державному та міжнародному рівнях це знайшло відображення у ряді документів: Концепції екологічної освіти в Україні, Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Порядку денному на XXI століття, Стратегії ЄЕК ООН з освіти в інтересах збалансованого розвитку. В них наголошується, що екологічна освіта є необхідною складовою екологічно безпечного розвитку, і основне її завдання – сформувати у молодого покоління фундаментальні екологічні знання і навички, екологічне мислення й свідомість, що ґрунтуються на ставленні до природи як до універсальної, унікальної цінності. Ціннісне ставлення до природи, як зазначено у Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді в Україні, виявляється в усвідомленні цінності природи в житті людини, самоцінності природи; почутті особистої причетності до збереження природних багатств, відповідальності за них; здатності гармонійно співіснувати з природою, компетентній, екологічно безпечній поведінці; активній участі у практичних природоохоронних заходах. В освітній системі чільне місце повинні зайняти неперервна екологічна освіта та виховання. Основна мета екологічної освіти на сучасному етапі формування екологічного світогляду полягає в озброєнні молоді знаннями і спеціальними навичками у сфері збалансованого розвитку, які дають змогу ухвалювати та впроваджувати рішення на місцевому рівні, підвищенні компетентності, розширенні можливостей вести здоровий і повноцінний спосіб життя в гармонії з природою. Формування моральних цінностей та принципів, спрямованих на збереження фізичного, психічного та духовного здоров'я людини, її генофонду, захист тваринного та рослинного світу, захист довкілля й біосфери в цілому здійснюються завдяки насиченню відповідним змістом ряду гуманітарних і природничих дисциплін, зокрема екології, валеології, етики, психології та безпеки життєдіяльності людини.

Значну роль у формуванні екологічного світогляду у школярів та молоді відіграють як позашкільні заклади так і громадські організації екологічного спрямування. Головною метою таких організацій є виховання екологічно свідомої особистості через організацію екологічної роботи з дітьми і молоддю, їхньої участі у дослідницькій діяльності, природоохоронних акціях, допомоги підростаючому поколінню в усвідомленні себе частинкою природи, яку на даному етапі необхідно не тільки берегти й охороняти, а вже навіть рятувати.